

GASOPSLAG LANGELO

Planologie versus het grote geld

Truus Vermeer

● *Hoewel de argeloze buitenstaander er weinig van merkt, denderd de in 1991 door de NAM in beweging gezette trein richting ondergrondse gasopslag in Langelo in een behoorlijk tempo door. Hoewel de eindbestemming een fabriekscomplex van 25 ha zal zijn lijken verantwoordelijke politici geen hand uit te steken om deze trein te stoppen. Hier geldt het principe: gas is geld en geld is macht, alle planologische uitgangspunten ten spijt.*

In 1991 motiveerde de NAM de noodzaak van ondergrondse gasopslag als volgt: de regering heeft gekozen voor het exploiteren van kleine gasvelden, die velden kun je alleen rendabel exploiteren als je het zomer en winter doet, je moet dus 's zomers gas opslaan (onder druk) om het 's winters (in piekperiodes) snel te kunnen produceren (zie NB 1991-1). Heel dramatisch werd gesteld: 'Mogen we geen gas ondergronds opslaan dan krijgt Nederland over een paar jaar 's winters koude voeten'. Een fantastisch argument in de richting van het grote publiek, nu óók al gehanteerd in het debat om gasboringen in de Waddenzee.

Export van gas

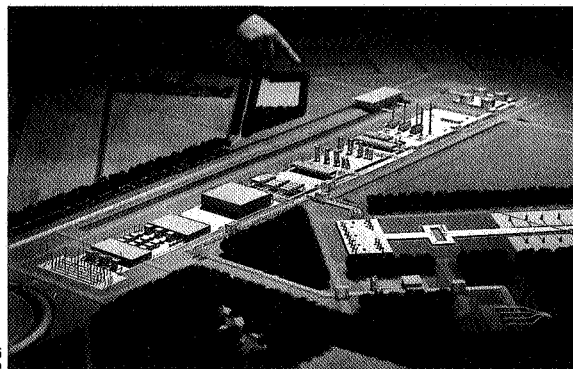
Bij nadere bestudering van het Nederlandse gasbeleid en de internationale ontwikkelingen in deze komen deze argumenten toch wel in een heel ander daglicht te staan. Per jaar wordt ongeveer 80 miljard m³ gas geproduceerd, waarvan meer dan 40 miljard m³ naar het buitenland gaat. De Nederlandse gasvoorraad wordt dus uitverkocht ten koste van de reserves.

Uit de kleine velden wordt, in tegenstelling tot het

Groninger veld, voornamelijk hoogkalorisch gas gewonnen. Dit gas wordt maar gedeeltelijk geschikt gemaakt voor de Nederlandse kleinverbruiker. Het merendeel wordt rechtstreeks geleverd aan binnenlandse grootverbruikers en geëxporteerd naar Duitsland, België, Frankrijk en Italië. Men is van plan deze uitverkoop door te laten lopen tot ± 2010. Daarna zal de export geleidelijk afnemen omdat de dan aflopende contracten niet zullen worden verlengd. De overblijvende Nederlandse reserves wil men dan sparen door gas te importeren!

Peter Sterkenburgh van de Gasunie: 'Ik sluit niet uit dat we ons exportniveau kunnen verhogen, want een periode van 35 jaar voor voorraden is wel erg lang (...). Je moet op de markt zijn als er vraag naar je produkt is' (NRC 10-10-'92). Ton Landsmeer (NAM) voegt er in hetzelfde artikel aan toe:

Maquette van het 'Allee-model' voor de gasopslag bij Langelo

DGP

'2007 gaat onze export teruglopen en verliezen we dus de mogelijkheid om hoogkalorisch gas af te zetten, je moet dus zoveel mogelijk kleine velden ontwikkelen in de periode dat je het hoogkalorisch gas makkelijk kwijt kunt.'

Koude voeten

En hoe zit dat dan met die 'koude voeten'? Dat zou alleen veroorzaakt kunnen worden door verminderde druk in reeds halflege velden, waardoor in piekperiodes te weinig snelheid met de productie kan worden gemaakt. Geen nood, kleine velden genoeg. Verkoop ze niet uit maar zet ze stand-by om in koude periodes bij te springen. De NAM heeft zelf al aangegeven dat het kan. Wil de NAM die investering van 800 miljoen gulden voor de opslag in Langelo nou alleen doen voor de periode tot 2010, als de kleine velden leeg zullen zijn? Nee, NAM-voorzitter Duut geeft toe dat er ook best Russisch gas opgeslagen kan worden. De koude voeten zijn dus alleen van stal gehaald om onze emoties los te maken ten gunste van snellere winning en ondergrondse opslag, de eigenlijke motieven liggen in de sfeer van marktprincipes: hoe slaan we zo snel mogelijk zoveel mogelijk geld uit ons gas?

Blijft de vraag: aangenomen dat opslag wèrkelijk nodig is, moet het dan per sé in Langelo? De NAM hield tot nu toe vol van wel. Opslag in 'de tweede keus', het gasveld van Tietjerk, zou f 400 miljoen méér kosten, Langelo zou het enige gasveld zijn met een geschikte omvang, geschikte opbouw van gesteentelagen enz. Deze stelling is nu echter ont-

zenuwd door de NAM-direkteur zelf. H.G. Dijkgraaf zegt in NRC-Handelsblad van 5 febr. j.l.: 'Na Norg wil de NAM nóg drie andere opslagprojecten realiseren met dezelfde capaciteit'. Het is dus helemaal niet nodig te beginnen met juist dat gasveld dat midden in een zeer kwetsbaar landschap ligt, en dat nota bene grenst aan een natuurreservaat!

Politieke afweging

Zo zijn er nogal wat kritische kanttekeningen te maken. Hoewel de NAM nu en dan voorlichtingsavonden organiseert, worden op dit soort vragen geen duidelijke antwoorden gegeven. Voor een verantwoorde politieke afweging echter moeten alle kaarten op tafel komen. Binnenkort komt er een Milieu Effect Rapportage (MER). Een concept-samenvatting is in januari al verschenen. Het nadeel van zo'n MER is echter dat het de uitwerking van het plan op milieu-aspekten behandelt, maar dat het niet gaat over de uitgangspunten en de noodzaak tot het project zelf. Daardoor verschuift de MER automatisch de discussie van: 'Ja of nee?' naar 'Hoe?'. Zodoende staat niet meer de vraag: 'Willen wij zoiets idioots als een gasfabriek in het Peizerdiepdal?' centraal, maar verschuift het aksent ongemerkt naar: 'Hoe komt die installatie eruit te zien?'

Dat aspekt wordt nog eens versterkt doordat de NAM nu al een architect + landschapsarchitect in de arm genomen heeft en met uitgewerkte plannen en maquettes op tafel komt, terwijl burgemeester en wethouders van Norg zich laten portretteren in NAM-voorlichtingsbrochures waarin dit alles gepresenteerd wordt. Ze kunnen nog zo hard roepen dat er nog geen besluit over het ja of nee gevallen is, voor het betrokken publiek verplaatst de discussie zich naar de vorm. En dat is ongetwijfeld de bedoeling.

De concept-samenvatting van de MER gaat in op alle deelaspecten: geluid, water, bodem, lucht, licht. Het kwetsbare landschap wordt zelfs ook even aan de orde gesteld. Uiteraard kan de NAM ervoor zorgen dat alle deelaspecten aan de wettelijke norm voldoen. Voor het opgetelde effect ervan en voor de onherstelbare landschappelijke schade zijn echter geen wettelijke normen vast te stellen. In het scheppen van duidelijkheid daarover helpt de MER ons geen stap verder, maar is het slechts een rituele dans om de gemoederen te sussen. De uiteindelijke beoordeling van de MER gebeurt door de commissie Milieu Effect Rapportage, een groep van deskundigen, die eind '93 over de gasopslag een oordeel moet geven. Voor de leek is de concept-samenvatting al redelijk ontogankelijk:

door het hanteren van verschillende schalen van kaarten, verschillende marges in geluidsterkte etc., is heel wat doorzettingsvermogen nodig om van alles een duidelijk beeld te krijgen. Een werkelijk afgewogen beoordeling van het eindrapport zal alleen aan deskundigen voorbehouden zijn. Toch is de gemeenteraad van Norg in februari '93, dus lang vóór het eindoordeel van de commissie MER, begonnen met het nemen van een besluit over het in procedure brengen van een bestemmingsplan, dat er uitsluitend op gericht is de NAM formeel groen licht te geven. Dit alles onder druk van de NAM, die kennelijk haast heeft met het hele project en alvast met het aanvragen van vergunningen gestart is. Ook daarmee worden weer procedures in beweging gezet, die formeel wel - maar in de praktijk moeilijk - tot stilstand te brengen zijn.

'Uitdaging'

Architect Cor Kalfsbeek en landschapsarchitect Alle Hosper werken inmiddels voor de NAM aan dit project. Eén van beide verklaarde via Radio Noord de opdracht eerst te hebben willen weigeren, omdat je in zo'n kwetsbaar landschap eigenlijk helemaal geen industrieel complex moet neerzetten. Waarschijnlijk weken ook hier de principes voor het geld, al noem je zoiets dan een 'uitdaging'.

Ze kwamen met drie alternatieven: het ontwerp 'Kijkdoos' (een blokvormig terrein, dat direkt aansluit bij de bestaande gaslokatie naast het beekdal), het ontwerp 'Bosrand' (dat het beekdal spaart, maar tegen de Langeloërdunnen aanligt, bovenwinds van de bebouwing) en tenslotte als tussenvorm het 'Allee-ontwerp' (waarbij de installaties in 'een langgerekte structuur worden gesitueerd op een radiaal van het dorp naar het beekdal'). Deze radiale structuur zou in Langelo door 'recente ontwikkelingen verdwenen' zijn. De installatie, met een fietspad aan de zuidzijde en een bosje aan de noordzijde zou deze radiale structuur herstellen (...?!).

Verstoppen van de installatie is zeker niet de bedoeling, want het bedrijf wil zich 'open en uitnodigend' presenteren. De installatie moet een 'visitekaartje van de NAM zijn in de volgende eeuw'.

Verlies aan recreatieve attractie van het gebied? Geen nood: 'Uitkijktoren en informatiepaneel bieden compensatie voor het verlies aan recreatieve waarden' (dat waren de visueel ruimtelijke waarden en de landelijke rust!), aldus de concept-samenvatting.

Enfin, de tranen springen je in de ogen. Architecten maken nu eenmaal graag iets wat gezien wordt en stoppen hun werk per definitie liever niet de grond.

Bescherming landschap

Tot slot nog even waar het eigenlijk om gaat: het Peizerdiepdal is één van de weinige gave beekdalen die we in Drente (en in Nederland) nog hebben. Het gaat hier om een meer dan 1000 jaar oud cultuurlandschap. Het feit dat dit gebied beschermd moet worden, is vastgelegd in rijks-, provinciaal en gemeentelijk beleid.

Wie denkt dat die planologische maatregelen voldoende bescherming bieden, komt bedrogen uit: sinds de NAM twee jaar geleden met zijn plannen kwam heeft nog geen enkele beleidsinstantie een duidelijk 'nee' of eventueel 'nee, tenzij' laten horen.

Het staat vast dat er voor de NAM alternatieven zijn, het woord is nu aan de verantwoordelijke overheden om voor hun eigen uitgangspunten in de bres te springen, ondanks de economische macht die door de NAM vertegenwoordigd wordt.

Bronnen

'Slochteren geen Gronings Texas', NRC 10-10-'92

'Gasschat belooft al 230 miljard', NRC 10-10-'92

'NAM vreest gastekort bij strenge vorst', NRC 5-2-'93

'NAM: Gas uit Waddenzee nodig', NRC 5-2-'93

Truus Vermeer, 'Gasopslag Norg betekent aantasting beekdal Peizerdiep', Noorderbreedte 1991-1

Truus Vermeer, 'Vestigingsplaats Langelo', Noorderbreedte 1991-6